

УДК 340.134: 341.46 (477)

МІЖНАРОДНА ПІДСУДНІСТЬ ЯК ПЕРЕДУМОВА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ПОЗОВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Колядіна Н.Г., здобувач

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
вул. Фонтанська дорога, 23, м. Одеса, Україна
natalru@yahoo.com*

Статтю присвячено одному з найактуальніших питань національного й міжнародного цивільного процесу – компетенції національних судів із розгляду справ, ускладнених іноземним елементом (міжнародній підсудності). Міжнародна підсудність у контексті дослідження розглядається як позитивна спеціальна передумова реалізації права на позов. У статті проаналізовано норми національного законодавства, які регламентують правила визначення міжнародної підсудності та процесуальні наслідки їх невиконання.
Ключові слова: міжнародна підсудність, іноземний елемент, передумови, реалізація права на позов, рішення іноземного суду, справи за участю іноземців.

МЕЖДУНАРОДНАЯ ПОДСУДНОСТЬ КАК ПРЕДПОСЫЛКА РЕАЛИЗАЦИИ ПРАВА НА ИСК ПО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ УКРАИНЫ

Колядина Н.Г.

*Национальный университет «Одесская юридическая академия», ул. Фонтанская дорога, 23, г. Одесса, Украина
natalru@yahoo.com*

Статья посвящена одному из самых актуальных вопросов национального и международного гражданского процесса – компетенции национальных судов по рассмотрению дел, осложненных иностранным элементом (международной подсудности). Международная подсудность в контексте исследования рассматривается как положительная специальная предпосылка реализации права на иск. В статье проанализированы нормы национального законодательства, регламентирующие правила определения международной подсудности и процессуальные последствия их невыполнения.
Ключевые слова: международная подсудность, иностранный элемент, предпосылки, реализация права на иск, решение иностранного суда, дела с участием иностранцев.

INTERNATIONAL JURISDICTION AS A PRECONDITION FOR EXERCISE OF RIGHT OF ACTION UNDER THE LAWS OF UKRAINE

Kolyadina N.G.

*National university "Odessa Law Academy", Fontanska road str., 23, Odessa, Ukraine
natalru@yahoo.com*

Right to judicial protection in Ukraine is a constitutional right. Attitude of the state to strengthening guarantees for protection of violated rights and legal interests of Ukrainian citizens and foreigners accentuates the level and quality of national statutory regulation for exercise of this right. Scholars repeatedly emphasized universal character of action as a form of protection of violated rights. Modern scholars believe in universal character of the claim.

Thus, right of legal action doesn't mean an unconditional possibility to file a claim to any court. International jurisdiction of a civil case is a top-priority, necessary and unconditional ground for initiation of legal proceedings. This particular precondition is characterized by creation of a tendency for the national court to have procedural rights and liabilities with regard to a specific dispute. Non-fulfilment of this precondition violates constitutional and procedural standards of fair trial and, accordingly, one's right to judicial protection per se.

The question of choosing court within the context of exercising one's right of action and a problem of availability of justice in general, acquires a considerable meaning today.

Necessity to pay more attention to the indicated precondition for exercise of right of action on the part of lawyers is not accidental, because the biggest share of miscarriage of justice associated with incorrect application of procedural law is connected specifically with violation of rights of international jurisdiction. Difficulties in law enforcement are explained by the fact, that a great number of standards governing matters of jurisdiction and admissibility of cases with a foreign component to national judicial bodies are present in different sources and quite often are incongruent. Thus, in some cases, national courts mistakenly refuse to accept statement of claim, believing they have no jurisdiction in this case. And the other cases, on the contrary, courts of Ukraine accept claims for consideration, which are not under their jurisdiction.

The question of international jurisdiction has been briefly studied by various scholars. Most studies refer to examination of theoretical basis of international jurisdiction and its separate aspects. But it is necessary to note, that as a precondition for exercise of right of action, the question of international jurisdiction in modern procedural doctrine hasn't been researched.

International jurisdiction is an important precondition for exercise of right of action. And level of statutory regulation of this concept in standards of the Ukrainian civil procedural law is insufficient.

It is believed that mechanism for resolution of this problem should be built on the basis of international jurisdiction standards, unambiguous construing and correct application of which enable to determine the country, which court is competent to deal with this particular case containing an international component. At the same time, international jurisdiction standards are to properly provide for one's need in judicial protection without violating one's international interests.

The matter of jurisdiction of cases is governed by various standards. Rules of international jurisdiction in our national law are found in both procedural and substantial law.

It is important to determine clear boundaries for judicial proceedings by national courts.

International jurisdiction as a special precondition for exercise of right of action must be expressly governed by procedural law.

Observance of the rules of international jurisdiction must be enshrined in legislation, and specifically as a precondition of right of exercise of action.

For proper enforcement of standards of international jurisdiction it is necessary to harmonize substantial law (Law of Ukraine "On Private International Law") and procedural law ("Civil Procedural Code").

It is necessary to establish procedural consequences of violation of standards of international jurisdiction in the Civil Procedural Code of Ukraine.

Key words: international jurisdiction, foreign component, preconditions, realization of the right to sue, foreign judgment, cases involving foreigners.

Будь-які права й свободи можуть вважатись гарантованими лише тоді, коли під час їх порушення особа має право звернутись до суду та отримати відповідний захист. На міжнародному рівні неодноразово підкреслювалось ціннісне значення цього права. У ст.8 Загальної декларації прав людини 1948 р. закріплено, що кожен має право на ефективний захист прав компетентними національними судами в разі порушення його прав, гарантованих конституцією або законами держави. Гарантії захисту прав компетентними національними судами містить також Конвенція про захист прав людини і основних свобод 1950 р. та Міжнародний пакт про цивільні та політичні права 1966 р. У світлі норм вказаних конвенцій право на позов стає відображенням концепції широкого розуміння права на звернення до суду як суб'єктивного права будь-якої особи. Зазначені положення є загальновизнаними нормами міжнародного права, які згідно зі ст.9 Конституції України є частиною національного законодавства України.

Право на судовий захист у нашій державі є конституційним правом. Рівнем і якістю нормативного регулювання на національному рівні процесу реалізації цього права підкреслюється ставлення держави до посилення гарантій захисту порушених прав і законних інтересів громадян України та іноземців. Згідно зі ст.55 Конституції України права й свободи людини та громадянина захищаються судом. Зазначене конституційне положення, а також офіційне тлумачення цієї норми відповідно до Рішення Конституційного Суду України від 25 грудня 1997 р. № 9-зп свідчить про обов'язок держави забезпечити найбільш повну й ефективну реалізацію права на судовий захист кожному, хто потребує такого захисту, силами національної судової системи.

Згідно зі ст.3 Цивільного процесуального кодексу України кожна особа має право в порядку, встановленому цим кодексом, звернутись до суду за захистом своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів. Частина 2 ст. 3 Цивільного процесуального кодексу України проголошує, що у випадках, встановлених законом, до суду можуть звертатись органи та особи, яким надано право захищати права, свободи й інтереси інших осіб або державні чи суспільні інтереси. Водночас у ст.73 Закону України «Про міжнародне приватне право» закріплено, що іноземці, особи без громадянства, іноземні юридичні особи, іноземні держави (їх органи й посадові особи) та міжнародні організації (далі – іноземні особи) мають право звертатись до судів України для захисту своїх прав, свобод чи інтересів.

Питання міжнародної підсудності фрагментарно вивчалось різними вченими. Основний масив досліджень належить до розгляду теоретичних засад міжнародної підсудності й окремих її аспектів. Проте необхідно зазначити, що як передумова реалізації права на позов питання міжнародної підсудності в сучасній процесуальній доктрині не аналізувалось.

Реалізація конституційних правовідносин, як наголошував Р.Є. Гукасян, пов'язується з функціонуванням галузевих і функціональних систем законодавства [1, с. 376]. Варто також погодитись із думкою про те, що ключове значення у сфері цивільної судової юрисдикції має питання визначення належного судового порядку, згідно з яким конкретна цивільна справа підлягає розгляду по суті [2, с. 77].

Конкретизуючи наведене положення, зазначимо, що чинне вітчизняне процесуальне законодавство забезпечує практичну реалізацію права на позовний захист у кожному конкретному випадку шляхом встановлення передумов та умов такої реалізації.

Неодноразово в доктринальній літературі підтверджувалась думка про універсальність позовної форми захисту порушених прав. Сучасні науковці, досліджуючи питання засобів захисту права в цивільному судочинстві в XXI ст., не лише наділяють позов універсальним характером, а й називають його «найбільш універсальним» порівняно з іншими засобами захисту прав.

Розгляду питання позовного захисту було приділено найбільшу увагу у Вільнюсі представниками України, Росії, Литви, Німеччини, Італії, Польщі, Білорусі, Молдови та Греції в межах конференції «Право на судовий захист та практичні аспекти його реалізації» (2006 р.). Тим самим окреслено пріоритетний напрям удосконалення механізму реалізації права на позов.

Не зайвим буде згадати, що поняття передумов та умов реалізації права на пред'явлення позову в їх сучасному розумінні ввів у процесуальну науку в середині XX ст. М.А. Гурвич. Під передумовами він розумів такі юридичні факти, від яких залежить чи з якими пов'язується виникнення самого права на пред'явлення позову [3, с. 53]. При цьому вчений загострював увагу саме на юридичних наслідках відсутності передумов та невиконання умов під час пред'явлення позову. М.А. Гурвич вдало зазначав, що судовий захист є гарантією дієвої охорони прав та інтересів громадян, яку має бути поставлено в такі умови, коли, з одного боку, отримання судового захисту буде доступним широкому колу осіб, а з іншого – його дія буде максимально ефективною [4, с. 5].

Ми акцентуємо увагу на тому, що міжнародна підсудність є важливою передумовою реалізації права на позов. При цьому рівень нормативного регулювання такого інституту, відповідно до норм цивільного процесуального законодавства України, є недостатнім. Тому метою статті є огляд рівня правової регламентації міжнародної підсудності, встановлення процесуальних наслідків порушення правил міжнародної підсудності та їх систематизація на рівні Цивільного процесуального кодексу України, а також пропонування шляхів урегулювання спірних аспектів досліджуваного інституту.

Так, згідно із чинним процесуальним законодавством України деякі передумови й умови права на пред'явлення позовної заяви є підставами для повернення заяви, а деякі – для відмови в прийнятті її до провадження. Водночас вирішення питання про передумови права на звернення до суду має винятково процесуальний характер і стосується перевірки наявності чи відсутності в зацікавленій особи права на звернення до суду в конкретному випадку. Тому в контексті дослідження ми розглядаємо передумови та умови реалізації права на пред'явлення позову як вимоги, дотримання яких необхідне для реалізації права на судовий захист.

Так, право на звернення до суду не означає безумовну можливість подати позовну заяву до будь-якого суду. Міжнародна підсудність цивільної справи є першочерговою, необхідною й безумовною підставою виникнення судового процесу. Саме ця передумова характеризується виникненням у національного суду властивості мати процесуальні права й обов'язки щодо конкретного спору [5, с. 9]. Невиконання цієї передумови порушує конституційні та процесуальні норми про законний суд, а отже, і саме право на судовий захист.

Так, цілком закономірно, що однією з передумов реалізації права на позов є дотримання правил міжнародної підсудності. Питання вибору суду в контексті реалізації права на позов і проблеми доступності правосуддя в цілому набуває сьогодні важливого значення.

Вважаємо, що механізм вирішення цієї проблеми має будуватись на підставі норм міжнародної підсудності, однозначне тлумачення й правильне застосування яких дасть змогу визначити, суд якої держави є компетентним під час вирішення конкретної справи з іноземним елементом. Водночас на норми міжнародної підсудності покладено завдання – найкращим чином забезпечити потребу особи в судовому захисті, при цьому не порушивши її міжнародні інтереси.

Необхідність посилення уваги до зазначеної передумови реалізації права на позов із боку цивілістів не є випадковою, оскільки найбільша кількість судових помилок, пов'язаних із неправильним застосуванням процесуального закону, пов'язується саме з порушенням правил міжнародної підсудності. Труднощі в правозастосуванні пояснюються тим, що велика кількість норм, якими врегульовано питання підвідомчості й підсудності справ з іноземним елементом національним судовим органам, містяться в різних джерелах та є часто неузгодженими. Так, у деяких випадках національні суди помилково відмовляють у прийнятті позовної заяви, вважаючи, що справа суду не

підсудна. А в деяких випадках, навпаки, суди України приймають до провадження позови, що не належать до їх компетенції.

Актуальність питання міжнародної підсудності обумовлюється також необхідністю встановлення на законодавчому рівні балансу між недопущенням обмеження права на судовий захист і невинуватим порушенням юрисдикції іншої держави. У цьому контексті необхідне встановлення чітких меж здійснення юрисдикції національними судами.

Вирішуючи питання про можливість прийняття позовної заяви до провадження, суд встановлює насамперед підвідомчість і підсудність спору. Так, суд визначає, чи підлягає право заявника на судовий захист реалізації саме в порядку цивільного судочинства національним судом. Розгляд справи судом, який не має для цього необхідних повноважень, не дає змогу говорити про законність проведення процесу та нівелює саму ідею законної організації національної судової влади.

Викладене дає підстави для висновку, що міжнародна підсудність є позитивною спеціальною передумовою реалізації права на позов. Позитивність цієї передумови пов'язується з тим, що відсутність у суду компетенції на розгляд конкретної справи має виключати можливість порушення провадження в такій справі. Спеціальною передумовою міжнародна підсудність є внаслідок її виникнення лише у визначеній категорії справ – справах, ускладнених іноземним елементом.

Національні системи міжнародної підсудності залежно від вихідних принципів під час вирішення спорів про міжнародну підсудність можна умовно класифікувати на латинську, німецьку та англо-американську [7, с. 257].

Латинська система (її представляють Франція, Бельгія, Іспанія) під час вирішення спорів міжнародної підсудності використовує принцип громадянства сторін. При цьому законодавство Франції (ст.ст.14, 15 Цивільного кодексу Франції) і судова практика встановлюють першочерговий захист своїх громадян. Так, справи за участю громадян Франції з іноземцями (незалежно від домілію), у тому числі із зобов'язань, що укладені поза межами Франції, підсудні французькому суду. При цьому Цивільний кодекс Франції в ст.48 регулює договірну підсудність винятково за комерційними контрактами. В Італії правила підсудності сформульовано в Законі Італійської Республіки «Про міжнародне приватне право» 1995 р. Особливістю італійського принципу регулювання є надання сторонам максимальної свободи під час вибору міжнародної підсудності.

Німецька система (її представляють Федеративна Республіка Німеччина, Австрія, Угорщина) розповсюджує на вирішення питань міжнародної підсудності основні правила внутрішньої територіальної підсудності, при цьому даючи змогу укласти угоди про визначення підсудності будь-якими особами незалежно від їх громадянства й домілію.

Англо-американська система загального права (її представляють США, Великобританія, Канада, Австралія) будується на процесуальній концепції вирішення питань міжнародної підсудності та надає увагу фактичному знаходженню відповідача на території відповідної держави. Так, для визначення підсудності на користь національного суду у Великобританії достатньо фактичної присутності відповідача, навіть випадкового. Проте в Правилах цивільного судочинства 1999 р. встановлено перелік випадків, коли суд на власний розсуд може визнати себе компетентним щодо відповідача, який не перебуває у Великобританії. Таким чином, англо-американська система встановлює компетенцію судів щодо осіб, які не мають жодного правового зв'язку із цією правовою системою, що часто призводить до невизнання на території іноземної держави такого судового рішення [7, с. 258].

Правила міжнародної підсудності у вітчизняному національному законодавстві містяться і в процесуальному, і в матеріальному законі. Причому більше конкретизовано ці правила в матеріальному законі – Законі України «Про міжнародне приватне право». Так, цей закон встановлює два рівні: коли суд має право розглядати справу з іноземним елементом (загальні правила підсудності) та коли він зобов'язаний прийняти до провадження й розглядати таку справу (виключна підсудність). Закон України «Про міжнародне приватне право» встановлює досить широкий перелік підстав для визначення підсудності національного суду. За цією ознакою наша законодавча система більше нагадує німецьку національну систему міжнародної підсудності.

Цивільне процесуальне законодавство України не містить і не розкриває поняття міжнародної підсудності. Такий стан справ, безумовно, створює труднощі в процесі правозастосування. Встановлені в процесуальному законі окремі правила визначення загальної підсудності, а також правові наслідки порушення цих правил застосовуються судами також у справах, ускладнених

іноземним елементом.

Згідно зі ст.414 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) підсудність судам України цивільних справ з іноземним елементом визначається цим кодексом, законом або міжнародним договором, згоду на обов'язковість якого надано Верховною Радою України.

Стаття 111 ЦПК України встановлює, що підсудність справ за участю громадян України, якщо обидві сторони проживають за її межами, за клопотанням позивача визначається ухвалою судді Верховного Суду України. У такому ж порядку визначається підсудність справи про розірвання шлюбу між громадянином України та іноземцем або особою без громадянства, які проживають за межами України. Схожі норми містить також Розділ IV «Окреме провадження» ЦПК України. Так, *за клопотанням заявника ухвалою судді Верховного Суду України визначається підсудність справ про надання неповнолітній особі – громадянину України, який проживає за її межами, повної цивільної дієздатності, про встановлення факту, що має юридичне значення, за заявою громадянина України, який проживає за її межами, тощо.*

Наведені положення процесуального закону розширюють межі потрапляння під юрисдикцію національного суду певних категорій справ і ставлять вирішення питання про визначення підсудності в залежність від вищого судового органу держави.

Не містить процесуальне законодавство також визначення спеціальних процесуальних наслідків у разі порушення правил міжнародної підсудності. У ст.ст.115 та 116 ЦПК України вказує на наслідки подання позовної заяви з порушенням загальних правил підсудності залежно від моменту встановлення такого порушення. Згідно зі ст.115 ЦПК України, якщо суддя, вирішуючи питання про відкриття провадження в справі, встановить, що справа не підсудна цьому суду, заява повертається позивачу для подання до належного суду, про що постановляється ухвала. У п.4 ч.3 ст.121 ЦПК України зазначено, що заява повертається, зокрема, у випадку, коли справа не підсудна цьому суду.

Стаття 116 ЦПК України як інший правовий наслідок порушення правил підсудності визначає передачу справи з одного суду до іншого. Зі змісту зазначеної норми постає, що застосування цього процесуального засобу можливе після порушення провадження в справі.

Варто констатувати, що жодна з наведених норм не стосується правил міжнародної підсудності, проте за відсутності спеціальних норм застосовується до неї. Не регламентовано також правові наслідки відмови Верховного Суду України в передачі справи на розгляд національному суду в порядку ст.111 ЦПК України.

У чинному процесуальному законодавстві України не знаходять закріплення окремі положення про правові наслідки порушення правил міжнародної підсудності, які, на нашу думку, повинні виключати повторне звернення з тотожним позовом до українського суду. Натомість положення чинного законодавства дає змогу лише повернути позовну заяву позивачу, що не перешкоджає повторному зверненню з такою заявою, якщо перестануть існувати обставини, які стали підставою для повернення заяви (ч.5 ст.121 ЦПК України).

На думку М.А. Гурвича, з якою не можна не погодитись, відсутність у заінтересованої особи права на звернення у зв'язку з недотриманням правил міжнародної підсудності є положенням, що не має зворотної дії, і його наслідки подолати неможливо [4, с. 5].

Так, міжнародна підсудність – це передумова реалізації права на позов, яка не залежить від суб'єктивної волі сторін, крім випадку, коли вони в договірному порядку узгодили відповідні правила на власний розсуд. Так, аналізуючи можливість зміни міжнародної підсудності, Н.І. Маришева вказує, що у власній угоді сторони можуть домовитись про підсудність спорів, причому як уже наявних, так і тих, що вірогідно можуть виникнути в майбутньому. У разі нехтування позивачем існуючою домовленістю відповідачу необхідно гарантувати право на пред'явлення заперечень про непідсудність [6, с. 24].

У зв'язку із цим необхідно наголосити на необхідності врегулювання питання щодо перегляду такої ухвали суду про відмову у відкритті провадження в справі на підставі порушень правил міжнародної підсудності, наприклад, коли суд іноземної держави також відмовив позивачу в судовому розгляді. Чинний ЦПК України для досягнення цієї мети може запропонувати інститут перегляду рішень за нововиявленими обставинами.

Зауважимо, що в чинному цивільному процесуальному законодавстві має визначатись поняття

міжнародної підсудності. При цьому встановлення в законі правил підсудності розгляду спорів, ускладнених іноземним елементом, і закріплення нормами права негативних процесуальних наслідків у разі їх недотримання не є та не повинне вважатись порушенням конституційного права на судовий захист. Законодавче врегулювання такої ситуації має забезпечити більш прозору реалізацію права на позовний захист і внести ясність у процес правозастосування.

Таким чином, міжнародна підсудність – це спеціальна передумова реалізації права на позов, яка повинна чітко регламентуватись процесуальним законом.

Дотримання правил міжнародної підсудності має закріплюватись у законі, до того ж саме у формі передумови права на реалізацію позову.

Для належного правозастосування норм про міжнародну підсудність необхідним є узгодження матеріального (Закону України «Про міжнародне приватне право») та процесуального (Цивільного процесуального кодексу України) законів. У Цивільному процесуальному кодексі України необхідно встановити процесуальні наслідки порушення правил міжнародної підсудності.

З метою повної реалізації права на позов необхідне застосування інституту перегляду судових актів за нововиявленими обставинами, у зв'язку із чим варто внести до Цивільного процесуального кодексу України норму такого змісту: «Ухвалу національного суду, якою позивачу було відмовлено у відкритті провадження в справі з підстав порушення правил міжнародної підсудності, що виключає можливість подачі такого позову до того ж суду, може бути переглянуто за нововиявленими обставинами у випадку, якщо суд іноземної держави також відмовив у розгляді такого позову».

ЛІТЕРАТУРА

1. Гукасян Р.Е. Реализация конституционного права на судебную защиту / Гукасян Р.Е. // Избранные труды по гражданскому процессу. – М. : Проспект, 2008. – С. 376.
2. Уксусова Е.Е. Определение надлежащего судебного порядка по гражданским делам / Е.Е. Уксусова // Журнал российского права. – 2009. – № 6. – С. 77.
3. Гурвич М.А. Право на иск / М.А. Гурвич. – М. : Изд-во Академии наук СССР, 1978. – 54 с.
4. Гурвич М.А. Право на иск / М.А. Гурвич. – М.-Л. : Изд-во АН СССР, 1949. – 216 с.
5. Жилин Г.Н. Условия реализации права на обращение за судебной защитой [Электронный ресурс] / Г.Н. Жилин. – Режим доступа : http://www.juristlib.ru/book_1420.html.
6. Комментарий к Гражданскому процессуальному кодексу Российской Федерации. – 2-е изд., перераб. и доп. / С.А. Алехина, А.Т. Боннер, В.В. Блажеев и др. ; отв. ред. М.С. Шакарян. – М. : Проспект, 2007. – 816 с.
7. Французский гражданский кодекс 1804 г. (Кодекс Наполеона) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://pidruchniki.com/1965032358684/pravo/tsivilniy_kodeks_kodeks_napoleona_1804.
8. Гетьман-Павлова И.В. Международное частное право : учебник / И.В. Гетьман-Павлова. – М. : Изд-во Эксмо, 2005. – 752 с.

REFERENCES

1. Hukasyan, R.E. (2008), “Realization of right for court protection”, *Izbrannyye trudy po grazhdanskomu protsessu* [Selected works by the civil process], Prospekt, Moscow, Russia.
2. Uksusova, E.E. (2009), “Defining of correspond court order by the civil cases”, *Zhurnal rossiyskoho prava*, no. 6, p. 77.
3. Hurvich, M.A. (1978), *Pravo na isk* [Right to sue], Izd-vo Akademii nauk SSSR, Moscow, Russia.
4. Hurvich, M.A. (1949), *Pravo na isk* [Right to sue], Izd-vo Akademii nauk SSSR, Moscow, Russia.
5. Zhilin, G.N. (1999), “Conditions of rights realization for court protection appealing”, available at : http://www.juristlib.ru/book_1420.html.

6. Alekhina, S.A., Bonner A.T., Blazheev V.V. et al. (2007), *Kommentariy k Hrazhdanskomu protsessualnomu kodeksu Rossiyskoy Federatsii* [Resume for Civil Procedural Code of Russian Federation], Prospekt, Moscow, Russia.
7. “French civil code of year 1804 (Napoleon’s code)”, available at : http://pidruchniki.com/1965032358684/pravo/tsivilniy_kodeks_kodeks_napoleona_1804.
8. Hetman-Pavlova, I.V. (2005), *Mezhdunarodnoe chastnoe pravo : uchebnyk* [International private law : textbook], Izd-vo Eksmo, Moscow, Russia.

УДК 347.4.2

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ ЯК ОБ’ЄКТІВ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Кравців Я.В., аспірант

Київський університет права НАН України, вул. Доброхотова, 7а, м. Київ, Україна

У статті розглядаються продукти харчування як об’єкти цивільних прав крізь призму ознак об’єктів цивільного права в загальному сенсі. Виділяються ознаки, які є характерними лише для продуктів харчування, проводиться законодавчий аналіз зазначеного поняття. На підставі цього виводиться доктринальне визначення продуктів харчування як об’єктів цивільних прав у натуральному чи переробленому вигляді для споживання людиною. Вони повинні бути якісними, безпечними, придатними до вживання в межах встановленого терміну придатності, правильно маркованими, мати такі корисні властивості, які здатні задовольнити певні потреби людини та є доступними до їх володіння.

Ключові слова: об’єкти цивільних прав, продукти харчування, ознаки продуктів харчування як об’єктів цивільних прав.

ПОНЯТИЯ И ПРИЗНАКИ ПРОДУКТОВ ПИТАНИЯ КАК ОБЪЕКТОВ ГРАЖДАНСКИХ ПРАВ

Кравців Я.В.

Киевский университет права НАН Украины, ул. Доброхотова, 7а, г. Киев, Украина

В статье рассматриваются продукты питания как объекты гражданских прав сквозь призму признаков объектов гражданского права в общем смысле. Выделяются признаки, которые являются характерными только для продуктов питания, проводится законодательный анализ указанного понятия. На основании этого выводится доктринальное определение продуктов питания как объектов гражданских прав в натуральном или переработанном виде для потребления человеком. Они должны быть качественными, безопасными, пригодными к употреблению в пределах установленного срока годности, правильно маркированными, иметь такие полезные свойства, которые способны удовлетворить определенные потребности человека и являются доступными к их владению.

Ключевые слова: объекты гражданских прав, продукты питания, признаки продуктов питания как объектов гражданских прав.

THE CONCEPT AND FEATURES OF FOOD AS CIVIL RIGHTS OBJECT

Kravtsiv Ya.V.

Kyiv university of law of the National Academy of Sciences of Ukraine, str. Dobrokhotov, 7a, Kyiv, Ukraine

The article deals food products as objects of civil rights through the prism of the signs of the objects of civil rights in general terms. Are allocated the signs of which are characteristic only for food products, but also carried an analysis of this legislative term. On this basis, the author did doctrinal definition of food products as objects of civil rights, which in natural or processed form intended for human consumption. For this, they must be of high quality, safe and suitable for consumption within the limits of the established term suitability, correctly by labelled, contain such useful properties that can meet certain human needs and to be available to its ownership.

Food products are the object of civil rights because designed to meet the needs of people as a participant civil relations. It is this diversity of needs and interests determines the existence of a large number of types of food products. This gives them the opportunity to be objects of civil turnover. Food products are objects of different civil relations who have the absolute and relative character. In absolute relationship of the foodstuffs are objects the right of property. In relative relations – is objects of various by inherently legal relationship. In everyday life they are the subject of the contract of purchase and sale. Food products may be the subject of other contracts, such as: contracts of